

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annales Provinciæ Franciæ Anni 1606.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69662)

ANNALES PROVINCIAE FRANCIAE ANNI

1606.

Recentos quadraginta tres è No-
stris in duodecim domicilia di-
stributos Francia Prouincia hoc
anno complexa est; quinque fatò
ereptis diminuta, in Societatem
adscriptis aucta tribus supra qua-
dragenos. Et Parisiensis quidem Domus Professa
decem & octo habuit, quibus & duo Nouitij ad-
iuncti; Collegium Claromontanum in eadem Vr-
be sex: Mulsipontanum quinos, & septuagenos;
Virdunense videnos quaternos; Bituricense toti-
dem, si binos excipias; Dolanum triginta & vnum;
Bisuntinum videnos quinos; Rothomagense pa-
rem numerum si tres dempseris; Flexiense trigin-
ta tres; Rhedonense octonos denos; Domus Pro-
bationis Nanceiana quadraginta quatuor; Rotho-
magenfis, cuius ad cetera domicilia hoc primum
anno facta est accessio. quinque & viginti. Societas
in hac Prouincia prolatis finibus (extenditur enim
ab Armoricis & mari Britannico per Andegauos,
Turonas, Cænomanos, Carnutes, Francos, Nor-
mannos, Biturigas, Niuernenses, Rhemos, Ambia-
nos, Lotharingos, Metenses ad vsque Sequaniam,
& Iuranos) Alumnos habuit in gymnasijs su-
pra decem millia, auditores in templis,
ad aliquot centena
millia.

PARI.

PARISIENSIS DOMVS PROFESSA
ad D. Ludouici.

Vir clarissimus, magnæquæ ob multam iam ætatē in Calviniana traductam Secta inter suos authoritatis, in sacerdotē nostrum fortè cū incidisset, ab eo sic veritatis lux ostensa, sic discussa caligo est de hominis mente variis errorum tenebris obuoluta, vt ex ea nocte in qua iam senuerat extractus, quali ad primos ætatis dies pristinis omnibus latiores exultare videretur. Tantum est veræ fidei semel agnitæ solatium, præ falsi dogmatis peruicacia & inani religione. Alius item non genere modo vtcunq; clarus, sed præcipui Dux nominis in aula regia, cum ea Patri nostro proposuisset, quæ sueputabat esse fidei validissima firmamenta, tam appositas ad singula capita tulit responsiones, vt hæretica falsitate perspicuè demonstrata, victus causæ nostræ æquitate, veritati manus dederit, & errorem abiuravit. Quin etiam totius vitæ exacta confessione, palam aulicis alijs post contestatus est, tantam se percipere animo latitiam, quantam humana mēs capere possit, nullius hominis lingua explicare possit.

Cadomum (vrbs est totius Normāniæ, si Rothomagum exceperis, clarissima, Sedes nobilis Academiæ longè amœnissima) profectus hinc è nostris vnus, summa Regis voluntate iussuque, mirum est quantum Catholicorum res auxerit, quantum hæreticorum partes afflixerit. Agitatis enim pro suggestu controuersis de religione quæstionibus, mox ij motus animorum secuti sunt, omnes vt ingenuè faterentur, ad eam se diem ignaros rerum fidei religionisque

gionisque vixisse. Hinc triumphare & exultare gaudio Catholici, hæretici abijcere hastas, & suæ causæ diffidere: illi nutantes prius in suscepta à maioribus fide confirmare; hi non ita pridem in errore obfirmati dare manus, ac lumē veritatis agnoscere. Inde conciliatis inter se civium animis, quos assiduè de religione altercatiōes varias in partes diffraxerant, omnibus pacis & concordiaē iucundissima lux oboriri.

Mulier clarissimo genere orta non supra foeminarum vulgus tantum, sed supra suæ sortis mulieres, quæ aliquantò cæteris acutius vident, sapiebat. Sed nimirum ut interdum frugiferum natura solum boni coloni opera destitutum, aut inutiles parit herbas, aut vepres, sic acri ingenio ab ipsis penè incunabulis commissum hæres eos lolium mala seges, eas radices egerat, ut non nisi difficillimè extirpari posse videretur. Vexabatur interim mulier conscientiaē diu noctuque stimulis, quos illi variaē de fide opiniones quas audierat iniiciebant. Hac molestia ut liberaretur, insignes quosque novi Evangelij Præcones consulebat, sed incassum, cum illi rationum suarum fucō impijs mendacijs colorem quidem aliquem inducerent, cæterum veritatis Catholicaē, quæ sola tranquillat animos, speciem imprimerent nunquam. Sub hæc maritus homo Catholicus, quique dilectam coniugem cætera sibi consentientem, in re tanti momenti, quanti esset fides, dissidere à se molestè ferebat, vxorem blandè impellere, ut ad conciones Patris nostri audiendas in templum se conferret, illa viri consilium haudquaquam aspernari. Igitur tem-

templum adit, attentè quæ docerentur excipit, mox etiam cum aliqua voluntate. Non deerant tñ fœminæ quæ opponeret ex doctrina sanctorum Patrum, (vt ipsa putabat) quibus vt planius satisfaceret, alijq; similibus quæ afferri in contrariū posse videbantur, placuit vt impugnantibus duobus ministris, respōdente nostro, institueretur de religione disputatio, cui & ipsa interesset. Accersuntur illi, veniunt, congregiūtur. Vbi Patrem aduersus inanium telorum iactus, imò aduersus machinas omnes, quibus nihil non euerti posse iudicabant, vel præ se ferebant, inconcussum nō reperissent modò, sed qui vim illam totam validiore correptā lacerto in ipsos retorqueret, rū trepidare illi, de gradu moueri, circumspicere si quā pateret è campo effugium. Negatur abeundi facultas, obsepiuntur timidis elabendi viæ; oportere vt quando pugnae aleam subire voluerūt, duoq; vni certamen indixerunt, vel victores abeant, vel doctrinae aduersarij herbam porrigant. Itaque debellatis hunc in modum impiæ opinionis assertoribus, nobilis mulier, insulos eorum conatus in irritu cecidisse cum vidisset, impudentium hominū inscitiam detestata; Catholicam fidē profiteri cœpit. Quare statuto die præmissa vitæ totius confessione, in primario vrbs templo singularibus doloris ac pietatis indicijs, damnato quem tot annis coluerat, Calvinismo, Romana se in Ecclesia victurā deinceps, ac Deo benè iuuante morituram, palā professæ est, ibidemque de manu sacerdotis nostri augusta Sacrosanctæ Eucharistiæ mysteria religiosè suscepit. Auximus habitationem nostram cubiculis quindecim, Bibliotheca, triclinio: aula quodiāe recreationi

creationi

creationi comparata; & ne incommoda sub dio esset adeundi cubicula ratio, tres adiecimus tectas ambulationes; Quam ad rem sumptus necessarios qui mille ducentorum aureorum summam expleret, suppeditavit bona ex parte insigni erga nostrum Ordinem liberalitate illustris Princeps Marguareta Valesia. Sensimus etiam defuncti ante annos aliquot Ducis Mercuriani nuper munificentiam. Siquidem illius vxor vidua, speculum omnis honestatis ac virtutis, quod intueri matronæ omnes debeant, nobis aureorum nummorum tria millia morientis mariti testamento legata, inchoati templi nostri fabricæ impendenda, numerari curauit. Etsi autem toto anni decursu variorum in nos liberalitatem experti sumus, atque ita plures hæc domus alere, si res Prouinciæ permisissent, potuisset, potissimum tamen quo tempore ad conuentum Prouincialem conuenere Patres, non ciuium modo, Senatorum, Nobilium, Principum, verum etiam ipsius Christianissimi Regis ac Reginae larga & beneuola in nos beneficentia se effudit, cuius et propensæ ac regiae in nos voluntatis fuit argumentum, quod cum nobis Vrbe cedentibus, pars ædium nostrarum quæ hortos attingit, in usum venisset polymitariorum, cumque postliminio iam nobis restitutis, sub eodem nihilominus tecto hæssissent: hæctenus, magno, siue propter habitationis angustias, siue propter molestiam externorum, quos opificium Vrbe tota & Orbe visendum euocabat, nostrorum incommodo, hoc demum anno, vt excipiendis ad Prouincialem congregationem Patribus locus esset, iussu Regis in aliud sibi assignatum domici-

domicilium commigrarunt. Non nemo opinor expectat, vt de rebus in aula gestis non modo ad priuatum domus huius aut Prouinciæ, verum etiam ad commune Societatis bonum & commendationem pertinentibus, nonnulla dicamus. Sed quoniam hæc narratio longiorem, & non interruptam orationem desiderat, dabuntur separatim ab ipso instaurationis exordio perscripta singula diligenter; rem hoc loco sufficiat indicasse.

COLLEGIVM PARISIENSE CLAROMONTANVM.

Collegium dicimus antiquo nomine, necdum antiquo splendore; Residentiam rectius appellâris, nisi quod stas fixasque Sedes nobis pollicemur ex Senatusconsulto & regio diplomate. Cum enim Reuerendus P. Prouincialis animaduertisset, priuata tantum Regis fide & benefica in nos voluntate, nullo publico instrumento Lutetiæ adhuc esse nos, ex quo in Collegium ac Professam Domû reuertimus, commodum isti incommodo occurrendum ratus (huic enim, nomine totius congregationis Prouincialis & suo, pro tot collatis in Societatem beneficijs acturus erat gratias) ab Rege diploma petijt, & impetrauit amplissimum, quod etiam Senatus Parisiensis confirmauit, quo & omni solitudine liberi, & de certis in Vrbe regia Sedibus securi deinceps viveremus. Tantum iustis de causis Regi Societatis Parenti optimo visum immaturum, consuetas litterarum exercitationes in hoc Collegio reperere, in quo tamen nonnihil operæ collatum ad animarum lucrum. Confessiones enim

enim auditæ pleræque de tota vita: sacra cõmunio multis impertita: duo ab hæresi resiliuerunt, octo spiritualibus exercitiis exculi fructu non pœnitendo: duo Societati se addixerunt: alij ad alias Religiosorum familias transierunt: lectiones Catecheticæ habitæ in Xenodochiis, conciones in templis non sine messe.

COLLEGIUM MUSSIPONTANVM.

Seria nostrorũ & grauiori operæ tum Parisiis nauata, tum ad alios extra urbem profectæ, iuuentutis Mussipontanæ literariam modò palæstram subiungamus. Schola Adolescentium floret numero, utpote quæ mille sexcentos habeat, & exercitationibus quibus in hac arena strenuè desident, hoc anno non caruit. Quod cum antea semper, tum eò maximè tempore illis contigit, quo exhausti caloribus animi languere solent. Accidit enim tunc peropportunè optatus Serenissimæ Barij Ducis Margareta à Gonzaga, in hanc urbem aduentus, cuius cum rumor paucis diebus antequam digrederetur Nanceio huc venturæ, increbuisse, ciuesq; hac fama permoti ornadæ vrbi, vicorumque partibus vario peristromate vestiendis, cæteroque huiusmodi apparatu decoradis intèri essent; enimverò nostri discipuli, indignum rati si à ciuibus propensi in principem studij testificatione vincerentur, seriò contendere cœperunt, doctrinæ & animi sui specimè edere. Cum igitur festo tubarum sono tormentorumque displõsione, prædicta Serenissima Barij Dux Margareta à Gonzaga urbem ingrediens, excepta fuisset, in nostrum templũ venit, vespertinasque preces, quæ tum fortè decãtabãtur, auditi

audit: inde ad Collegij impluvium rectà contendit, ad cuius ingressum collocati fidicines, ac musici alij suavisimo illam cantu exceperunt; neq; hac auribus data minor interius progressæ oculis oblata voluptas est: emblemata nimirum atque insignia domus vtriusque Lotharingæ & Mantuanæ suis expressa coloribus visabantur; tum vestiti omni carminum genere parietes; quæ ita placuerunt, ut eorum sibi copiam fieri Serenissima Mantuæ Ducissa, nec non Illustrissimus Ferdinandus eius natus minor filius tum per se, tum per alios non postularent modò, sed propè etiam flagitarint. Inde itum ad maiorem Collegij aream, cuius hòc fuit iucundior species, quod non tabellæ solum pictæ, & Mantuanæ familiæ stemmata ornamento essent, sed pueri quoque nostri decus adderent, qui suis hinc inde distincti scholis, libero ad transitum relicto spatio, identidem felix ævum tot vocibus ingeminabant, quot è mille quingentis pectoribus alacritate maxima eruperunt. Eo comitatu in aulam Academiæ deducitur, in qua datum drama Italicum foelicibus auspiciis, ut certante cum elegantia orationis actorum ingenio, diceres eos Italia pedem extulisse nunquam, sic purè omnia efferebant, sic in ea lingua peregrinos non prodebant. Et quando grandioribus etiam calcar veluti quoddam est laboris merces, delatique potissimum honores Theologis & stimulos addiderunt, & eorundem frequentiam fecere maiorem Ecclesiastica beneficia, quæ nunc Illustrissimi Cardinalis nostri mandato, ijs conferuntur, qui suscepto doctrinæ cum suis competitoribus certamine, digniores iudicantur.

Præter

Præter hos verò Illustrissimus ac Reuerendissimus antistes Virdunensis secessum quærens animo colligendo ex negotijs Episcopatus, Collegium sibi delegit nostrum, vbi Sacellano tantum vno comite (qui postea Societatem est ingressus) magnam interiorum virium accessionem & cepit, & ad studium virtutis nos ipsos tantæ moderationis exemplo incitavit. His rebus ita prospere cedentibus interuenit funis vnus è nostris, sed nequaquam vitæ confidimus dignum luctu. Is fuit Gerardus du Hamel à B. quondam P. Ignatio in Societatem admissus, vir orationis studio apprimè deditus, & pio affectu, quem ex recordatione subinde primorum Patrum velut ignem admota flammæ stipula, concipiebat commendabat, vt non immerito ex huius vitæ statione decedentem ad beatæ immortalitatis portum appulisse credamus. In numerum autem nostrorum admissi sunt Scholastici septem, Coadiutores tres: alij duo serui domestici expetitam Societatem non adepti, reformatum Præmonstratense institutum arripuerunt; ad quod & septem è discipulis nostris confugerunt: varijs alij ordinibus adscripti sunt, immortalis amore stipendij Christo militaturi. Longius detenti sunt duo Patres inspiciendæ Metensi Diœcesi denuò vocati quo in opere menses duos laborarunt. Ac visitationis quidem hic fructus extitit. Consuetudo Pagie vel inducæ vel restituta est, vsurpandæ ter in die ad pulsam campanæ Salutationis Angelicæ: Templum partim erecta de integro, cœmiteriaque partim instaurata: sacræ imagines eleganter depictæ, sublati ijs quæ hæreticorum furore vel mutilæ vel con-

fractæ

fractæ fuerant: altaria melius exornata: sanctissimum Sacramentum augustiore loco honestius asseruatum: vasa ecclesiastica repurgata: Sanctorum reliquiæ quæ iacebant neglectæ, ipsanothecis elegantissimis indutæ: Sacerdotes examinati, effectūque vt Iuri Conscientiæ dent operam: Sacramētis administrandis, & diuini verbi pabulo suæ curæ commissas oues diligentius reficiant: detractæ illis ancillæ suspectæ. Senex ferè nonagenarius obfirmato animo in errore pertinax magno plurimorum damno, oborta veritatis luce, publica hæresis abiuratione fidem Catholicam professus est. Illustrissimus quoque Princeps Vademontanus eiusdem & Episcopi & Cardinalis Frater, cuius obitam diocesim modò diximus, nobis vti voluit, Patremque vnum habere comitem peregrinationis, quam ad ædem B. Virginis Montis acuti susceperat. Nomeniaci præterea toto Aduentu & Quadragesima, conciones habitæ; quæ quadringentas vitæ totius confessiones, non exiguas animorum hosti detractas manubias reportarunt. Ibi decreuerat quidam æui pertæsus confictis criminibus se ipse apud iudicem accusare, quò citius præsentibus miseris morte finem imponeret; is ab incepto reuocatus est. Capitali odio alij tres inter se ita dissidebant, itaque de iniurijs illatis vrgebatur ab illis Iudicum sententia; vt reduci in gratiam nō viderentur posse: at Dei benignitate conatus Patris nostri secundante, non eò solum adducti sunt, vt proprijs testarentur syngraphis offensam se omnem remittere, sed datis inuicem dextris, vultu, sermone, & omni amicitia significatione obliteratedam ex animo penitus veterum

rum memoriam simultatum ostenderent. Dum hæc Nomemaci agebantur, alius è nostris approbante Christianissimo Rege, Metis, qua in vrbe ciuium magna pars Caluiniana laborat peste, sanam doctrinam explicauit, rudes Catechismo instituit & publica supplicatione indicta festo die cum Ecclesiæ more procederetur, explorandæ puerorû diligentia gratia in addiscendis fidei capitibus, examinale generale habuit. Supplicationis autem hæc in ratio est. Prælato Crucis vexillo adolescentulorum agmen linteati magna ex parte iussi procedere. Iustitias B. Virginis (cui dies ille dictus sacer) soluto cantu personantes: modico spatio seiuncti Symphonaici sequebantur easdem litanias ad musicum numerum concinentes: tertius penè ordo succedebat puellarum summissa voce orantium, seruetur itidem medio interstitio. Tanta verò frementibus licet hæreticis, promiscui vulgi multitudo vias ad spectaculum compleuerat, vt iummu templum, quod adibat vacuum repertum iri putares cuius tamen basilicam concertationi destinatum locum plus tria millia occuparant. Ipsam ædem ingredienti pueri festo æris campani pulsu, & cætorum Episcopaliû musica symphonia excepti sunt, sequenti verò die ad præmium diligentissimique conuocati & collaudati.

COLLEGIVM VIRDVNENSE.

IN alijs præterea oppidis longius dissitis diuini cultus promouendi, nobis ansam præbuit Scholarum solutio: nam exeunte Iunio cum inuasisset Urbem pestilentia, rogatuque magistratus ad

tus ad suos abire iussi essent auditores nostri, nos quoque non tuendæ solum valetudinis, verum etiam industriæ omnis ad curandam hominum salutem conferendæ causa, alius aliò amandati sumus. Abiere Sacerdotes duo ad pagos aliquot Calviniana lue infectos. Horum aduentus admirationi primum omnibus, mox etiam plerisque salutis fuit; ibi enim frequentibus concionibus, & expositione doctrinæ Christianæ exagitata hæresis, confirmata religio, instaurata studia pietatis, adiuti etiam hæretici, qui primum nostros velut portenta quædam auersati, deposuere sensim odium, neque veriti sunt illorum obire conciones, & Catechismo interesse. Hic verò illi de fidei suæ veritate dubitare primum, tum arguere ministrorum suorum inscitiam, denique certio rem viam salutis exquirere; in ijs quidam hæresim publicè eiuravit, in qua à prima infantia fuerat educatus. Eidem sectæ renuntiavit vir magnæ authoritatis atque nobilitatis, pro cuius sectæ defensione & propagatione annos iam fermè quadraginta arma gesserat: vbi detracti sunt pueris Catechismi hæretici, qui vulgo eorum manibus terebantur, dati que Catholici, veræque doctrinæ studium iniectum huiusmodi, vt vel antequam explicarentur, eius summa capita pueri memoriæ commendarent. Excepti deindè iidem Patres perhumaniter à quodam viro, in primis nobili, & illustris familiæ, aquo quem mensem integrum commorati, magna ipsius voluptate subditis eius, partim Catholicis, partim Hæreticis,

strenuam nauarunt operam tum habendis de superiore loco concionibus, tum familiari expositione doctrinae Christianae, ceterisque instituti nostri officijs eò pertinentibus obeundis. Alius è nostris sacerdotibus, cum eodem tempore Varenis Lotharingiae oppido iter forte haberet cum socio, rogatus est à primarijs ciuibus, vt quando ibi statueret consistere, vbi spes esset operae ad Dei gloriam, & salutem animorum vtiliter collocandae, ne progredetur vltius, sed oblatam illuc segetem exercendae virtutis arriperet, ac ne sibi fortasse parem desiderio suo, caritatiue deesse rei bene gerendae materiam quereretur, docuere facile è vicinis pagis oppidis collectum iri magnum adolescentum eorum numerum, quos Virduo luis pestiferae metus exegerat, in quibus erudiendis tempus pollet vtiliter collocari; nihil ipsi, nihil eius socijs, quotquot ad hanc messem euocare vellet, ad victum commodamque habitationem defuturum. Placuit aequa postulatio; additi socij duo, instaurandorum ad tempus Varenis studiorum consilium literis patefactum vicinis pagis. Confluxere ad centum & quinquaginta Virduensium scholarum alumni, datae sunt aedes amplae & commode ad docendum, ad quas repurgandas tanto ardore animi ipse Urbis Gubernator incubuit, vt vel vn^o de plebeijs operis esse videretur. De habitatione vero nostrorum magnum inter principes ciues certamen fuit, singulis magna ambitione eos apud se retinere volentibus, neque minor in curandis ceteris rebus necessarijs inter eosdem ciues orta est contentio, quae tandem his conditionibus composita est, vt

domi

domi suæ Governator duobus per Hebdomadas singulis diebus nostros aleret; cæteri suum quisque diem huic officio caritatiq; tribuerent: in quo eniti videbantur singuli, vt cæteros vincerent significatione benevolentia: nostris contra omni studio pervincere conantibus, vt sumptibus illi superfluis parcerent, intelligerentque se hominibus religiosæ frugalitatis ac paupertatis amantibus victum suppeditare. Constans illa fuit duorum fere mensium vitæ ratio, quo tempore nostri in eruditionem collectæ iuuentutis pro suis quisq; viribus incubuere quotidie: diebus festis ac Dominicis singulis habitæ sunt mane ad populum cõciones: Vesperis explicata pueris doctrina Christiana, ad audiendum magna concurrente hominum frequentia. Simili fere modo adiuti pagi proximi. Denique quâ audiendis confessionibus, quâ miscendis de Christiana pietatis officijs sermonibus, quâ ægrotis ac moribundis adiuuandis, obita sunt munia nostræ Societatis. Quæ res sic affecit animos Varenensium, nostros vt homines vix à se diuelli paterentur. Cuius rei testes fuere lacrymæ, quas in ipsorum discessu etiam primarij ciues fudere, quam credi facile possit vberiores. Nam citius hominum opinione depulso morbo, morbiq; metu, nostri vndique ad instauranda Verduni sub initium Septembris literarum studia reuocati sunt. Intempestiua illa scholarum solutio nonnihil minuit numerum auditorum nostrorum. Nam cum ante eam fere octingenti nobis operam darent, vertente Nouembri numerati sunt quinquaginta fere supra sexcentos, ad quos tamen nonnulla sæpe fit accessio.

COLLEGIVM BITVRICENSE.

Nostri hoc anno Biturigibus ad viginti duo. Obiit vnus magno pietatis exemplo. Discipuli centum ferè supra millenos: his ad pietatem & eruditionem vehementer incensus non ouus ardor accessit, restituta Sodalitate B. Virginis. Sacrae suppellectilis & templi noua propemodum facies. Excursum ad aliquot pagos vel adhortationum sacrarum causa, vel Christianae Catecheseos, qua cum ad fidem Catholicam aggregati nonnulli, tum è Catholicis confirmati plurimi, factumq; ut è pago haud ignobili summotus sit haereticae prauitatis conuentus. Haereticus Sacrae Eucharistiae nomine contumeliosius usurpato, vix conceptam pectore rabiem maledico sermone eructarat, cum ecce tibi per nares vi quadam occulta fumum, quo sibi ardere totus videretur, penetrare sentit in reliquum corpus, qua repente animaduersione diuinitus immissa ita cohorruit, vt ad nostros confugiens suam haeresim damnarit. Caeterum enituit in primis pietas adolescentis Parthenij. Dabat is operam iuris prudentiae, qui cum lethali morbo conflictaretur, primum sese nullius admonitu Sacramentis omnibus muniendum incredibili suo fructu & solatio curauit: demùm socios vehementer adhortatus est ad Dei timorem, detestationem peccati mortiferi, eosque fugiendos, quorum familiaritas bonis obsequiis moribus, ad frequentem Sacramentorum usum, pietatem erga B. Virginem; cuius in praesidio, secundum Deum spem omnem suam & fiduciam collocatam aiebat. Tum iussit adferri menstruas omnes sententias, quae ipsi vnquam in congregatione ob-

ne obtigerant, Sanctis se Patronis nominatim cō-
mendaturus, cumq; quæ prima occurrit, mortem
à pijs hominibus optari, vitam tolerari significaret:
Satis hoc, inquit, satis. Ergò perpetuis deinceps ad-
spirationibus mortem appellare, anhelare ad gloriã
æternam; atq; ad fœlicem Beatorum societatem.
Cumq; intellexisset sibi imminere horã tantopere
optatam, li eras quas à congregatione Mussipon-
tana habebat commendatitias, adhibet pectori, cū
iis mori se atq; humari velle profiteretur, & Annun-
ciatæ Virginis templum suo corpori optat in se-
pulturam. Ad extremum suauissimè inter assiduas
non tam preces, quam diuinas consolationes,
puram piãque efflavit animam. Et quando de
mortuis agimus, haud ab re videtur his attexere,
quod vni contigit è conuictoribus pridie eius diei,
quo anniuersaria fidelium defunctorum memoria
in Ecclesia celebratur. Is cum ineunte nocte fuis-
set ad Deum precibus sese dedisset in somnum, visa
est ei secundum quietem imago mortis omnibus
corporis articulis flammis expirans, sic vt costæ sin-
gulæ & ossa dinumerari facillimè possent: sicque
adolescentem compellauit; & cur, inquit, non oras
pro me? quæ cum dixisset, repente euanuit, & eum
tota nocte tremebundum ac lacrymantem reliquit,
qui se testatur notissimæ vocis indicio auum

duos abhinc annos defū-

ctum agno-
uisse.

COLLEGIVM DOLANVM.

VNus nobis ereptus, & annorum numero & Societatis in ita spatio (in qua biennium & quinque menses egerat) iunior quidem, sed ad institutum nostrum opportunus. Hunc violentus morbus nec opinato correptum, continua quadridui vexatione è viuis abstraxit. In eius locum septem in Societatem adlecti, in quibus vnus Legum Doctor, quinque emenso cum laude Philosophiae curriculo, rei domesticae administer vnus.

Præter æs alienum, quod satis magnum fuerat, dissolutum, accessit Collegio census vicinarum domuum, vt nisi annuentibus nobis distrabi non possint: Quingenti aurei à generalibus Provinciae comitijs, suæ in hoc Collegium benevolentia ergò; centum ab alijs testamento relictæ, & ab hæredibus numerati; centum item à pia quadam matrona, quos graui conflictata morbo testamento legarat, sunt recepta valetudine attributi. Sacra suppellex priorum liberalitate non parum aucta, cum alijs ornamentis ac preciosis vestibus, tum vero tabulam magni operis, intus & foris egregiè picta, ad ornamentum altaris in Deiparæ memoriam consecrati: Profectum id ex munere & beneficentia nobilis matronæ, quæ longè licet disita, centum nobis aureos in morte legauit. Templo nostro (cuius vestibulo hoc anno fastigium impostum) nouus honos additus honorifica sepultura Illustrissimæ Comitissæ Vallipontanæ Petronillæ Balmensis viduæ, cui ultimo laboranti morbo confessionis & Eucharistia sacramenta nostri sedulo ministrarunt. Hæc morti
vicina

vicina filio suo Marchioni Marnæo magnopere commendauit, vt corpus suum in ædem nostram (quod R. P. N. Generalis quatuordecim ante annos concesserat) tumulandum curaret. Quod à filio piè ac diligèter præstitum, non Sextili quidem, quo obiit, sed Nouembri mense, consultò extractis ad id tempus exequijs, quo magnificentius à tribus Burgundiæ Ordinibus, qui ad comitia conuenerat, celebrarentur. Huc igitur deportato viuæ tantisper calci tradito caduere, eâ pompâ ac magnificentiâ, quæ Principem decebat foeminam, inclinante iam die, funus ad ædem nostram processit. Cum omnibus retro annis aquam potui commodam ex publico puteo Collegium Conuictorum, eoque satis remoto, magno labore petere cogeretur, hoc demum anno in cella vinarja penui proxima venam fontis nobis aperuit Deus, qui in summa huius anni siccitate tantum aquæ continenter suffecit, quantum ad vsus domesticos satis esset.

Aliqui cum audissent ossa fidelium defunctorum in honore habenda, noctu ne agnoscerentur (erant enim non infimi ciuitatis) quæ contemptæ iacebant reliquæ mortuorum, eas tam aptè & concinnè disposuerunt, vt earum adspectus prætereuntes ad pietatem magnopere impellat. Ad maiorem reuerentiam sanctissimi Sacramenti, & his locis inuistatam obseruantiam, excitati sunt ciues, vt ad infirmos umbella contectum deferatur, cumque sit institutum vt detur signum campanula cum deferatur, multi magna significatione pietatis accensis cereis accurrunt. Quas impèsas vetus Corporis Christi Sodalitas faciebat ad solenne conuiuium instruendum,

dum, has ipsi salutarius aliò transtulerunt, vt primis nempe cuiusque mensis diebus Dominicis fiat sollempne sacrum de sanctissimo sacramento, & supplicatio, in qua deferatur cum magno cereorum apparatu. Quidam sponcione centum aureorum transegit cum sacerdotibus, vt eodem die ad vesperam sollempnibus verbis & ceremonia, adhibito eodem sanctissimo Christi Corpore, populo benedicatur, Litanij B. Virginis adiunctis.

COLLEGIVM BISVNTINVM.

Bisuntinum Collegium ex nostris quatuor supra decem sacerdotes (quo de numero casuum confectiæ, Philisophiæ, Primæ & Tertix classis professores) tres alios magistros, octo adiutores, simul omnes quinque supra viginti aluit. Quatuor admissi in Societatem, vnus è viuis excessit lenta sensim tabe consumptus. Is fuit Bernardus Perrenotus, annum iam & alterum grammaticam docuerat ad maiora natus adolescens, rarum modestiæ, pietatis, obedientiæ, humanitatis exemplum, vt morum suauitate in sui amorem facile omnes pelliceret. Ad suos vt patrio iuuaretur cœlo, missus, nunquam non quâ virtutum exemplis, quâ salutaribus præceptis & Christianæ doctrinæ explicatione, popularibus adesse laborauit, vnde sibi omnium, præcipue verò eius loci Domini Marchionis à Dissey, cuiusque vxoris clarissimæ fœminæ sororis Illustrissimi Cardinalis Madrusij, ita conciliauit animos, vnde ipsius morbo maximè dolerent omnes. Verum cum in dies extremum sibi tempus sensit imminere, etiam

nam atque etiam insitit, vrsitque vt in Collegium reportaretur; suam in id lecticam lectissima fœmina supra nominati coniux Marchionis lubens concessit. In quam dum primum fixit pedem, O me felicem! inquit, cui de Ægypto egrediendi potestas facta tandem est, vt in Collegium, domum Dei, promissam benedictionis terram traduci possim. Redditus Collegio quas non egit præpotenti Deo gratias? quibus non verbis cœleste beneficium prædicauit? sed hac lætitia breui tempore perfunctus est ad æternam migraturus. Nam non ita multò post diutina sensim tabe hominem depascente, magna animi æquitate animam exhalauit, cum centum ante aureos Collegio benefica volûtate cõcessisset.

Pio populo data est amplissima pietatem testificandi suam occasio, nam cum ex monte Martyrum (quem montem idè venerari nos decet, quòd in eo prima nostræ Societatis iacta sint fundamenta, nam ibi primum B.P.N. Ignatius vota cū sociis emisit) cum inquam ex illo monte, qui propter Parisios est, sacrosanctas sociorum D. Dionysij reliquas Abbatissæ dono Collegio Bisuntino datas, auctoritateque Antistitis approbatas P. Rector attulisset, mirum dictu, quanta pietatis significatione ad apparatus magnificum effusus populus confluerit. Ardor verò tantº fuit, vt Christianæ cupiditati non ante factum sit satis, quàm à Patribus ad osculũ sacrorum pignorum fuerit admissa multitudo.

Pari coniugum non nihil haud absimile contigit. Quidam Caluino Bezaque plenus, nostros ne videre quidem poterat, omnibus de nobis obloqui, & incredibilia narrare solitus, scilicet in odio vt
apud

apud omnes essemus, mutata breui diuinitus voluntate, admitti se in Sodalitatem precibus lachrymisque extorsit, seque ita gerit, vt qui nunquam non male olim, nunc nunquam non bene dicere de nobis, nostrum institutum ad cœlum efferre laudibus gestiat. Præclarum profecto in muliere virtutis exemplū eluxit, nempe visu carere maluisse, quam male vti. Illa ergo cum videndi sensum penè amisset, & ad manum parata essent remedia, sic apud se ratiocinata est: Quid profuit hactenus tam multa vidisse? Quoties oculis haufisti venenum, quo animæ tibi vita periclitata est? Eruendi potius, viam si præbent scandalo, corpore satius, quam animo cæcutire. Dum anceps consilij, quid faciat ambigit, diuinæ se toram committit voluntati, in vtrumque parata, seu videndi vsum recipere, seu priuari luminibus, & non vti ne abutatur: Hic diuinæ claruit egregium prouidentia argumentum. Nam statim illa oculorum vsum, qui supererat, exiguo penitus priuata est, & simul in morbum incidit maritus eius insanabilem. Igitur coniux marito, cui non poterat videns, nunc cæca multis hinc inde corrogatis eleemosynis, quarit & præbet victum; sic vtrique afflictio versa est in beneficium. Gemino adolescentum duorum exemplo domestica vrbanaue mœnura claudentur; tum ad missiones aditus patebit. Alter à quodam rogatus, qui suspendio breui mortuus erat, vt cadaueri suo sepeliendo sacrum locum impetraret, milliare festinus confecit, vt id præstidem oraret: exorauit. Cum verò de deponendo ageretur, nec mulierum adstantium esset munus, ille, quod alijs esset horrore, id sibi honori ducens, penden-

pendentem è patibulo deponit, amplexaturque recens mortuum, stupentibus omnibus, & quod mirere magis, dum piam illam miserando corpori operam præstat, singulari quadam se voluptate perfusum, vt ipse retulis, sensit.

In Pontisarliensi, Balmenfi, Claræuallensi, Vercellensi, aliisque Burgundi Comitatus oppidis, per Aduentum & Quadragesimam sopita dissidia plurima parentum cum liberis, Procerum inter se, aliorumque bene multorum, qui nostrorum in id peculiarem & propè diuinam prædicant industriam.

Senex non minus animi, quam corporis morbo diutino conflictatus, ad nos opem petiturus venire constituerat, dum se dat in viam: dæmon eius inuidens bono, quibuscunque potest modis de via deducit, nunc speciem auis induens suavissimo cātu detinet hominem nè progrediatur, nunc alijs subinde formis assumptis ab incepto sapius reuocauit itinere. Ipse tandem cerea Agni cœlestis effigie sese ab his præstigijs liberauit. Alius implorata Diuæ Matris ope, audiendi facultatè asseuerauit se recepisse. Miles ferocioris animi litem, quam consanguineo intètarat, morte ipsius finiturum se, deinde ad Mauritiana in Holandiam castra profecturum assebat, statim atque sacrosanctam vidit sindonem, planè à seipso mutatus redire in gratiam cum aduersario nostrorum opera constituit. Miserrimam finire vitam miserrima muliercula; fratre conscio & hortatore, decreuerat, ad profluentem iam sese rapido ferebat impetu, cum intra se audire visa est dehortantis vocem, & ad peccatorū confessionem cohortantis. Quare à tam graui & inexpiabili perpetrando

petrando piaculo pedem refert; Ignarum tamen
 famosis viæ ducem nacta misera, eius consilio se ipsa
 inferior est reddita. Verum nostrorum tandem
 auxilio, quæ antea spem omnem abiecerat, spei ple-
 na ad se suosque præter omnium expectationem
 incolumis reuersa est.

Vulcano hæreticorum libri plurimi sunt dati,
 multa eaque periculosa superstitiones sublata. Fi-
 niet hunc annum finis, vt pie credimus, matronæ
 nostri studiosissimæ foelicissimæ: Huic erat vni-
 cum studium, pauperibus ægrotisque adesse, &
 iuuare quos posset, procurare etiam, vt à vera reli-
 gione desciscentes ad eam redirêt; tandem in mor-
 bum, qui fuit illi vltimus, incidit; Ex nostris vnum
 vocari curat, cubiculum ingredienti, se intra tri-
 duum morituram prædicat, nec vana prædictio: pa-
 rat se, vt inquebat, ad pugnam formidolosam, opem
 diuorumque hominumque piorum implorat; vi-
 diffes in hostem, quæ verbis, quæ pugnis dimicantem,
 donec diuinis corroborata sacramentis in no-
 mine Iesu & Mariæ magna voce in clamatis, finem
 loquendi viuendiq; fecit, vt speramus, beatissimæ
COLLEGIVM ROTHOMAGENSE

ALit Rothomagensis Collegium è nostris duos
 præ viginti. In his sacerdotes duodecim, è quibus
 sex sunt Præceptores, Coadiutores septem, vnus
 præterea Nouitius in singulos menses à Nouitiatu
 submittitur. Scholæ octo sunt, vna casuum con-
 cientiæ, Philosophiæ vna, sex humaniorum litterarum,
 in quarum duabus duo non sacerdotes docent. At-
 que ex hoc non magno numero fructus nõ exigui
 sunt consecuti. Magna imprimis ad conciones no-
 strorum

strorum populi frequentia, ieiunij præsertim Quadregesimalis tempore, quo vnus ex nostris in summo vrbis templo est concionatus. Numerabatur in dies singulos profestos auditorum quinquè sexuè millia. Festis aut diebus ad octo vsq; millia, nihil vt à multis annis simile visum fuerit. In sacello itè nostro quod ferè mille quingentos capit, tantus fuit cõkursus, vt in vico & area, pluuioso licet vel æstuat e cœlo, haud parua auditorã multitudo circumstiteret, qui se utilitate concionũ alluci sentirent, ac præ se ferrent. Iubileo aut sub Christi Natalitia proposito, ne accurreris populi pietas concepta spe sui fructus fraudaretur, extra ordinem profestis et diebus conciones sunt habitæ. Nulla per eos dies nostris quies à confessionibus audiendis; expetebatur passim ab omnibus ea fiducia, vt præclare secũ agi putaret, quisquis vni è nostris rite posset confiteri.

Pictor huius Vrbis facile nobilissimus, audita vnus è nostris Catechesi, quã in obscenas imagines inuehebatur, religiosè spondit, nihil se vnquam quod morũ honestati aduersaretur, depicturũ. Vno emenso Philosophiæ curriculo Societati nomẽ dedit. Sex alij ad alias religiosas familias se contulerũt. Mille septingenti circiter numerantur, è prima nobilitate plurimi, ingenio omnes & facilitate morum commendabiles, & quidem multo plures omnino futuri, si laxiora essent scholarũ spatia: per multi enim iam exclusi sunt, & quotidie excluduntur locorum angustijs: Alij ad ianuam & fenestras audiunt, nullaque nobis maior contentio, quam in sedandis parentum querelis, qui suos admodum agrè excludi patiuntur.

Atque

Atque inde fit, vt omnium Ordinum in nos beneuolentia existat non vulgaris, quam & plerique suis beneficijs testati sunt, vtrò & liberaliter ad Collegij ædificij sacelli ornatum, communemque vsum attributis eleemosynis bene multis, & argenti quidem facti octingentis circiter aureis, tum vni generis rebus alijs permultis non exigui pretij. Ad sacelli item sacram supellectilem accessit pyxis argentea inaurata vario exornata emblemate: Calix insuper argenteus cum binis ampullis & pyxidibus ad sacrum oleum asseruandum, ad hæc vestes sacrae plures cum multiplici serica lineaque supellectilibus, quorum omnium æstimatio trecentorum minimè erit aureorum. Præsentia porrò sua primores quædam Collegium cohonestarunt, & imprimis Illustrissimus Cardinalis à Ioyosa, idemque Reuerendissimus Archiepiscopus noster, publicis Philosophicis disputationibus interesse non est grauatus, theses ipsi dicatas propugnante nuper ab hæresi conuerso Calvinianæ Sectæ prædicatore. Supremi etiam Præsides simili in causa singuli Philosophicas illas concertationes condecorarunt, maximeque probarunt. Sed & Illustrissimus Princeps Montisposserij Dux, totiusque Normanniæ Governator, inculenta admodum amoris erga nos sui testimonium edidit: scholas nostras aliquoties hoc anno vifit, vario epigrammate exceptus, iucundoque spectaculo vniuersæ Coronæ discipulorum omnium, quibus tam magno numero in conspectum eius tota arena dederunt, mirè delectatus, nec dedignatus item esse dramati vni Scholastico comiter interesse, familiariter etiam de pijs rebus cum nostris sermones miscere,

scere,

scere, omnem opem polliceri, beneuolè de nobis sentire & loqui, testari Christianissimi Regis hanc esse voluntatem & mentem, nobis vt in omnibus patrocinetur. Ad sacelli præterea nostri conciones vna cum Illustrissima coniuge nostri Ordinis amantissima ventitare, omnia denique nostri causa velle. Hæc in ciuitate.

Excursum præterea est in vicina loca magno cum fructu Iubilæi tempore, atque imprimis in urbem Pontedomarum tres è nostris profecti magnos animorum motus exciuerunt. Octiduo toto conciones vnus habuit, ad quas frequentissimi quotidie ventitabant. Hac præuia præparatione omnes fere incolæ peccata expiarunt, confessione apud nostros à plerisque facta; magna omnium gratulatio consecuta ex tanti perceptione fructus nostrorum opera & industria. Vnde fluctum urbem item aliã missus sacerdos vnus è nostris. Is benignissimè à clero, Governatore & ciuibus omnibus exceptus, curauit imprimis vt Iubilæi solemnitas, cuius haud magna erat cura, non sine fructu labi fineretur, sacerdotes conuocat, instruit breuiter ac monet quid potissimum in confessionibus audiendis seruare debeant, hac sibi illos caritate deuincit, & vnus eorum confessionem generalem excipit; concionatur toto octiduo ad frequentem auditorum coronam: conueniebant è remotis locis plerique tum Ecclesiastici, tum primæ nobilitatis insignes viri; pios libellos certatim comparant, nullumq; Bibliopolæ reliquum faciunt. Breuiter à nostri sacerdotis ore & auribus pendent, omnes apud illum peccata sua deponere contendunt, foelices prædicant

qui id obtinent , ingemiscunt qui non possunt.

COLLEGIVM FLEXIENSE.

FLexiense Collegium , vt à numero Sociorum ducatur initium, alit triginta tres, ex quib. quindecim Sacerdotes, magistri duodecim, sex humaniorum literarum, philosophiæ tres, Scholastica Theologiæ Professores duo, casibus conscientie pertractandis vn^o addictus, Scholastici partim Theologiæ partim Philosophiæ studijs occupati octo, Coadiutores quinq; . A nob. s. ad cælos abiit B. Franciscus Galbotius Cænomanus, qui annos natus quatuor & sexaginta, ex his quadraginta in Societate consumperat. Coadiutor formatus religiosa simplicitate admirandus; Hæreticæ prauitatis acerrimus hostis, quippe qui hæretici nomen ne ferre quidem auribus poterat. Christianæ fidei tradendæ tanto studio flagrabat, vt nihil sibi in vita gratius accidere posse duceret, quàm si ei per superiorem licuisset perpetuo in tradenda catechesi versari. Atq; hoc illi solenne ferme erat, si quando per pagos excurreret, nullum pagum præterire, in quo non diuini verbi semen spargeret: vulgò proinde in Collegio Augensi, vbi per aliquot annos vixit, Apostolus vocabatur, hocque in eo animaduersum est, adduci nunquam potuisse vt declamationibus, quæ minus aliquo celebri festo die exhiberi interdum solebant, interesset, quod diceret, eo die si voluptati & delectationi quæ ex actione gestuque puerorum percipi poterat, seruire vellet, iacturam vnius aut alterius animæ fortassis fieri, quæ audito Dei verbo mutata
vita

vitæ ratione in viam iustitiæ redire posset; Affirma-
 batque quo candore erat animi, eo die à se percep-
 tos fructus aut post concionem auditum aliquem,
 aut se vocatum ab aliquo qui sibi scrupulum aliquè
 eximi vellet, quo eius conscientia torqueretur. In
 Belgium missus post funestam Provinciæ calami-
 tatem neutiquam defuit obeundis illis ministerijs
 quæ ad salutem animorum pertinent. Valencenis
 egregiam animorum saluti nauauit operam, suaq;
 caritate ciuium sibi voluntates mirificè deuinxit.
 Reuocatus in Galliam Flexiam venit, quo in Colle-
 gio eius præcipuè labor & industria versata est in ex-
 cipiendis studiosorum Confessionibus. Cæterum
 cum perpetuo cruris alterius dolore conflictaretur,
 ac nonnihil ex eo claudicaret, iuuandorum tamen
 animorum in eo ardor non modo non intepuit,
 sed, quod igni accidere videmus, vt aliquid
 aquæ inspersum, calorem excitet, non sopiat, idem
 in eo reperiebatur: sic ægrotos iuuandi occasiones
 quærebat, sic inuentas cupidè arripiebat. Pestilentia
 quidem visâ quandoq; serpere per urbem, quæ fa-
 milias aliquas varijs in vrbis partibus afflixit; nulli
 tamen aut pauci admodum nostræ disciplinae alum-
 ni studiorum cursum interruperunt, Patre Rectore
 ita res pro sua industria temperante, vt & retine-
 rentur, & nemini qui patriæ repetendæ studio du-
 ceretur, facultas negaretur, ne si quem morbi con-
 tagio corripere, de medioque tolleret, tanquam in
 auctores iacturæ & infortunij, male auspiciati con-
 filij crimè in nos à parentib. cõferretur. Ita tota hye-
 me ferme aut anno pugnatū cū peste est, quæ ciuib.
 interitū attulit, verū ne scholasticū quidè appetit:

Ita quod Dei beneficium est, studiorum exercitacionem non intermisimus, sed continenti labore ad finem vsque anni profecuti sumus, qua exere magnam percepit voluptatē rex Christianissimus, qui si quos nouerit suæ aulæ principes & nobiles velle suos liberos aliquò mittere discendarum literarum causa, confestim de suo Collegio Flexienſi mentionem ingerit, hortaturque ne aliò quam ad nos, filios deducendos curent. Vnde factum est, vt ex vniuersa Gallia præcipua nobilitas Flexiam confluxerit, & certè Barones, Comites, Marchiones aduolant non sine splendore comitatus, atque in his vnus filiorum Ducis Espernonij, qui vt inter eiusdem palæstræ commilitones generis claritate primus est, ita nec se diligentia, vel amore literarum postremum locum occupare patitur. Addam & illud de nobilibus adolescentibus, qui has scholas frequentant, tantum esse illorum & amorē in præceptores & obseruantiam, vt, cum datur ære campano signum, quo audito se ad docendum Magistri conferunt, eos ad ianuam Collegij præstolentur, & quam officiosissimè ad scholas deducant. Rex cum non desinat in nostram Societatem congerere, quæ potest beneficia, hoc anno centum mille aureorum largitione longè munificentissima Collegium locupletauit, quorum partem aliquam in ædificationem Collegij attribuimus. Quam ad rem conficiendam is qui secundum Regem vnus maxime Societatis res in Gallia & promouit, & in dies promouet, vnà cum Architecto Regio missus Flexiam venit, Dominus Varanatus. Locus ædificationi regia opportunus delectus est, ædes ciuiũ cõempta, quæ

solo postea complanetur. Iam vero si numerus que-
ratur eorum qui scholas frequentat nostras, ducen-
torum est supra mille, quorum pleriq; honestis fa-
milijs nati ingenio cum valeant, non pœnitendos
fructus in studijs faciunt. Sacramenta illi, etsi aula
domestica pro sacello utimur, frequentes vsurpant,
& ex ijs non pauci octavo quoque die ad sacram
Synaxim accedunt. Et quoniam natura sunt ad pie-
tatem propensi, non desunt qui vitam religiosam
cogitent & complectantur. Duodecim Patrum Ca-
pucinatorum familia sese addixerunt. Quinque ad
nostrum Ordinem transierunt.

Quidam cum duceretur ad patibulum, Patris
nostri monitis non modo ita comparatus erat, ut
mortem a quo se animo ferre diceret, sed tanto di-
uina gratia lumine perfundebatur, ut & culpam
magna lætitia & admiratione ciuium agnosceret, &
se supplicio dignum palam profiteretur. Ad exci-
tandam ciuium pietatem scholastici quoque nostri
suum symbolum contulerunt, promulgati maxime
Iubilæi tempore. Cum enim consequendis Indul-
gentijs stationes certis templis fuissent constitutæ,
ad que itandum foret, visum Patri Rectori, ut scho-
larum nostrarum auditores terni ad ipsas Ecclesias
longo ordine procederent. Itaque cum aream Col-
legij amplissimam compleuissent, & instructum ag-
men esset, è Gymnasio egredientes, Flexiensi sese
clero, qui nos ad portam S. Thomæ expectabat, ad-
iunxerunt ea modestia pietatisque significatione,
ut populus istis antehac spectaculis minime affue-
tus omni ex parte ad videndum concurreret, ani-
maduertensq; quo se studio ad Letanias hymnosq;

varios decantandos mutuò inuitarent, nullum esse peccatum diceret adeo ferreū & adamantinū, ad quod emolliendum, pietatisq; sensu permulcendum non ea species sufficeret.

COLLEGIUM RHEDONENSE.

Collegium Rhedonense hoc secundo ab ingressu anno perpetuis reditibus bene stabilitum decē & octo è Societate incoluerunt. In ijs Sacerdotes undecim, ex quo numero alter quæstiones Casuum Conscientiæ explicat, alter Philosophiam, quinque vero alij partim Sacerdotes partim nondum Sacris initiati, humaniores literas docent. Tanto omnes audiuntur concursu, ut ad ducentos supra mille scholasticorum numerus facile excreuerit, multò amplior futurus si scholæ laxiores in quarum ædificationem sedulò incumbitur, essent absolutæ.

Ægrotantes ac moribundi, visitati & adiuti, ac de illis vnus ob anginam qua grauitè angebatur, in maximo vitæ periculo constitutus, peccatis ut poterat confessione detectis, ac beatæ Virginis vnaque D. Blasij precibus diuina ope implorata, pristina valetudinem recuperauit. A vana religione ad veram reuocati quatuor, in eadem vacillantes confirmati. Ad alia sacelli ornamenta accessit nobilis foemina aureorum ducentorum munus sacre pyxidi & calici coemendis. Quidam, fama sicut & vita perditus iuxta Collegium apud linteorum nostrorum lotorem diuersabatur cum vxore: cum autem aliquando lotor lintea Collegij exsiccanda soli exposuisset in horto quem habebat domui contiguum, occasionem nactus muerille, quodei visum est furto abstulit,

stulit, & ne quo indicio clam admissum crimen proderetur, intextum nominis Iesu notam sedulo retextuit. Vbi autem sub vesperam lator imminutum numerum aduertit, primò consternari animo intra se, tum apud vicinos lamentari; neque alium suspectum habere, quam eum ipsam qui iam male audiebat, quique vnus loci illius gnarus erat. Itaque protestatur coram vicinis, non alios reos esse quàm domesticos. Hic ille se apertè notari sentiens, quasi labem suo nomini immeritò adpersam pati nequaquam tacitus debeat, hominem iniuriarum postulat, & famæ reparationem apud Prætorem exigit. Pendente interim lite, dum infœlix in vicini cuiusdam ædibus illatam huius rei mentionem audit, cœpit omnibus se diris & execrationibus deuouere, si quid eorum contigisset, aut vidisset, quorum insimulabatur. Vicini qui hominis importunitatem norant, orare vt à tam nefandis execrationibus absteineat: ille contrà vt videlicet tanto magis famæ suæ consuleret, eadem iterare & exaggerare institit. Et ecce tibi diuinam iustitiam minime dormitantem. Subitò enim terroribus animus, tremoribus membra omnia quatuntur, vt à malo dæmone obsideri putaretur. Itaque ægre in cubiculum se retulit, vbi noctes aliquot visis & spectris agitato officij & humanitatis gratia, modò hi modo illi assederunt.

Inter alia autem quibus animus vexabatur, tum Iesuitas sibi videre videbatur, quasi ex imo in quo iacebat lecto prodeuntes (is erat locus in quem furtum abdiderat) tum scēminam quandam,

X 4

in cuius

in cuius etiam supellectilem gypfatas intulerat manus, & ille fremens, quis huc inquit istos adduxit? eijcite quantocyus; aliò faceffant; ne mihi sua praesentia diutius sint molesti. Aliquot tandem noctibus ita transactis cum forte solus esset, sub mediam noctem abiecta è collo cerea Agni effigie, è fenestra cubiculi medium se in vicum praecipitem dedit. Accurrere vicini protinus, feminecem inueniunt; ad Collegium aduolant vnum è nostris petitori. Adum is eo se confert, ille loquendi facultatem amittit, nec aliud dicere potuit, quam quod animo maximè infidebat, ne quis ad lectum accederet, sicque miser defungitur. Hic lotor in magna vicinorum frequentia postulat vt lectus inspiciatur, si forte illic inuenirentur, quæ furto sibi ablata querebatur. Cuius petitio cum æqua videretur, inspectum est si quid lateret, amissaque omnia & inuenta sunt & restituta. Ita diuina animaduersione non obscure declaratum est, quanto in periculo versentur, qui ad-

missis sceleribus periurij piaculum, nefariae

que execrationis non dubitant

adijcere.

PRO-

PROBATIONIS DOMVS

Nanceiana.

IN Nanceiana Probationis Domo fuerunt hoc anno ad quinquaginta quinque. In his veterani nouem, tertiani quatuor, Nouitij reliqui, quanquam numerus imminutus ob deductam coloniam in nouam Probationis Domum ad Rothomagum duobus temporibus, exeunte Nouébri superioris anni, & ineunte vere præsentis.

E pluribus qui B. P. N. commentationibus sunt exculti, Prælatus Religiosus fuit, qui cum monasterij sui disciplinam, quæ iam diu collapsa fluxerat superioribus adstringere legibus aggressus esset, ab exercitatione nostrarum meditationû spiritum eius negotij perficiendi voluit vberiore concipere. Alij præterea Religiosi quam mentem hinc hauserant, vt manaret latius atque se funderet, alijs item religiosis hanc exercitationem persuaserunt. Quanta ciues pietatis laude floruerint, argumento esse potest in asperrimo cœlo & tempestate perfrigida, ardor & frequentia omnium ordinum in obeundo templo nostro in extrema vrbe sito, ipso Circumcisionis die, vix pene ad duorum cubitorum altitudinem niue obsepsis, eiusque continenti lapsu in festis. Nihil enim tanti fuit, vt potirentur plenaria peccatorum Indulgentia, quam vt assequerentur, confessione expiati sacraque mensa refecti sunt homines eo concursu & numero, qui vix cœlo pacato serenaque tempestate poterat expectari. Extremis Bacchanalibus ad frænandam quâ tum in nobis fuit hominum petulantiam, non exiguum momentum at-

X s

tulere

tulere coacti ab vno è nostris Partibus ex omnibus fere vrbis Scholis pueri puellæq; qui omnes ex studio & voluntate parentum linteati ad nostram templum prodire vno agmine in suas scholas chorosque distincto. Cruce alta præferebatur dominica Passionis instrumentis insignis, quæ rursus singula affabre elaborata chorus vnus puellarum gestabat manibus. Vbi vero nostrum templum iniere, tempore accommodata noster dixit ad concionem, quæ pio excitata spectaculo, sacramque pompam profecuta, ad duo capitum millia confluxerat: mox catechesis attexta, tum denique puerorum puellarumque agmen per ampliores ac frequentiores vrbis plateas circumductum. Religionem auxilium ad ingeniosum apparatus sacer Litaniarum concentus & modulatio, In communi totius Prouinciæ lætitia, & celebritate ob auspiciatas nuptias Serenissimorum Principum Henrici primogeniti Lotharingæ Ducis, & Margaretae Mátuæ Ducis filiæ ab Serenissima Eleonora Medicæ matre eiusdem Margaretae, quæ primum rei diuinæ causa nos adiit, iterum ipso Visitationis Deiparæ sacro die in nostro templo sacram Synaxim iniit cum alijs aulae suæ Principibus fœminis, magno utique Religionis ac pietatis exemplo. Secundum Missæ sacrificium noster verba fecit Italicè in gratiam Serenissimæ Eleonora. Quæ res ob idiomatis insolentiam concionisque dignitatem, plurimum in ore versata est. Matris exemplum secuta postmodum Serenissima Margareta ad partem meriti communicandâ venit; humaniter nos inuisit, ratumque habuit, quod mater à R. Patre nostro Generali contenderat vt sibi

vt sibi è nostris vnus aliquis Gallicè & Italicè peritus esset à confessionibus. Ad Congregationem Partheniam Principum virorum è Lotharingæ nobilitatis flore collectam, ac superiore anno cõstitutã accessit hoc anno artificũ altera, vel potius prioris pars altera, quę intra mensẽ ad ducẽtos excreuit, cõiugibus etiam id adnitentibus, sunt enim persuasæ, viris suis ex hac disciplina se faciliõribus esse vsuras & attentioribus in re domestica. Et vero laudandus feruor in hominibus operosis, artes & rationes ex quibus quæstum faciunt, seque suosque sustinent, ab ijs profestis omitti diebus, generales vt confessiones instituant. Omnino vt principia se dant, copiosam licet ex hoc cœtu messem sperare.

Vnus ex ipsis, qui triduo aut quatrinduo postquam admissus esset in Sodalitatem, vniuersam vitam retextam sacra confessione expiauerat, ingenti terræ mole interceptus subitò interiit. Quod factum permultis opportunum consilium dedit, vt animæ suæ consulerent in tam ancipiti vitæ discrimine, cuius demortui feretrum aliquot ex eodem sodalitiõ detulerunt, & reliqui omnes quotquot admoniti fuere in medijs negotijs haud quaquam pietatis oblitifunus prosecuti sunt, tanta ciuium omnium admiratione, vt ea res vna multos ad Sodalitatem allegerit. Ad sacram suppellectilem facta est accessio adiunctæ argenteæ pateræ cum geminis guttulis, lanceque item argentea, liberalitate Serenissimæ Antonia Ducissæ Cliuensis, à qua præterea hæc Domus
aucta

aucta & locupletata sacris nobilibusq; reliquijs Sanctorum Cassij, Pontiani, Agnetis, Agathæ, Margaræ, thesauro valde suspiciendo, à quo vtiq; maiora domus incrementa meritò speramus. Thecis item inclusa sunt recens bina Sanctorum Martyrum Treuirensium capita vario & eleganti opere. Aliorum eleemosynæ minores nobis ex ære fusili Angelum vnum confluxerunt, pereleganti certè figura & affabre factum. Subseruit hic cereo qui ad consecrationem accenditur.

Vosagia pars est Lotharingiæ, magis ad septentriones pertinens regio, quæ non tam loci, & incolarum ingenio, (quanquam & aspera & syluestris est) quàm operariorum penuria inculta syluestrebat. Amplissima itaque à Cardinale Lothareno legato, & Episcopo Tullensi (in cuius est gens illa diocesi) autoritate accepta, Iubilæum ibi promulgaturus noster iter ingressus est, sed Apostolico ritu, pedes ipse vna cum Nouitio & sacerdote parochio, illis locis insigni pietatis opinione fama que iam noto, etiam & laborum communicatio, & insuper sumptus recit; nec minimum quid ab indigenis ad quorum salutem procurandam veniebant, vsurpantes, quidquam de animarum lucris & fructu, quæ vna sperabant, decerpserunt. Quod propositum susceptumque consilium mirifice Tullensis Episcopus & suscepit & complexus est. Tanti enim derepente motus animorum facti, tantus ad sacramenta capessenda numerus hominum confluxit, vt hoc nomine profesti quique dies sacratoris hebdomadæ diebus, Dominici verò quique Paschatis celebritati viderentur posse componi. Ab aurora ad mediam diem

diem exigua temporis vsura corpori curando concessa: Ad intempestam noctem confessionem excipiendartim protractus labor; quod ferè duobus sacerdotibus solenne fuit atque perpetuum. Accedebat quotidiana Catechismi explicatio, feriatis etiam diebus gemina cōcio; quo utroque ministerio magna inscitia rubigo deterfa, magna rudibus populis & semotis lux illata. Duobus quidem locis hæserē potissimum, nec cessauit interea Noster circumiectos pagos diuini verbi facibus incendere, eo successu, vt sæpe virgente præsertim labore rustico & commoda inuitate tempestate, nihilo secius oblitifua se tantum suamque salutem respectantes, ad hæc diuina Sacramentorum præsidia ex remotissimis etiam interdum locis exciti properarent, ipsi nonnunquam integri pagi publica indicta supplicatione ad ea se loca contulere, in quibus intelligebant versari nostros. Accidit aliquando, vt cum ipse Confessarius pertinaci studio adhærentes sibi nonnullos, quos non cura familia, non corporis, non locorum distantia, aliarumue rerum præterquam salutis tangeret, contractos fame debilitatosque cerneret, coactus fuerit eis seuerè denuntiare, se ad sacram confessionem non ante admissurum eos, quam se sumpto cibo recreassent: quinetiam in hac pietatis contentione cum viris certauere mulieres, non modo occasionem confitendi diutissime præstolantes, sed etiam ne infantes in cunis positi pijs studijs moras inijcerent, providebant, cunas ipsas cum paruulis circumferentes, & in templis apud se habentes tantisper, dum erratorum suorum seriem confessione explicassent. Defuit interdū templi lociue sacri
ad con-

ad Confessiones excipiendas opportunitas : tunc
 in plateis exceptæ sunt. Enimverò longum esset
 percellere, quot ad publicam priuatamque rem
 commoda ex hoc sacro ministerio redūdarunt,
 quorumque ex alto vitiorum cœno sunt extracti. Ad
 eam tamen præsentem opem adspirare quidam non
 sustinebant, ob fœdus quod in pactione sacrilegi
 commercij cum Dæmone icerant, veruntamen
 tanta vincula omni diabolica fraude potentior vis
 diuina dissoluit, & scilicet inferis deuota capita no-
 stris adnitentibus asserta sunt in libertatem filio-
 rum Dei. Cuidam affectæ iam ætatis viro, vires in-
 tegræ suppeditasse videntur, dum confessione vi-
 tæ maculas abstergeret, qua ritè perfunctus, dieque
 proxima percepta religiosè Eucharistia, tertia de-
 nique cum valens vigenque ad eam diem crede-
 retur, præter expectationem quidem omnium, sed
 tamen fœliciter hoc instructus com meatu, è statio-
 ne vitæ demigravit. Non obscuro tantum homi-
 nes, sed & plerique nobiles, qui quasi hæretici male
 audierant, in ita confessione, & apud Deum gra-
 tiam, & apud homines existimationem suam resar-
 ferunt.

Nec miraculo caruit, quod par nobilium conitu-
 gum tum expertum, qui cum eidem culpæ crede-
 rentur affines, morbo insuper implicati tenerentur,
 Confessionis vsi remedio, animi corporisque in-
 columitatem receperunt. Sed in hoc genere non
 videtur reticendum facinus nobilis fœminæ, & qui-
 dem prouectioris ætatis, quæ ex priuata confes-
 sione magnam vim diuinæ lucis hausit, vsque adeò,
 vt cum varijs indicijs proderet quo arderet dolore,
 quamq;

quamque vehementer consuetudinem superioris vitæ, quam in hæresi traduxerat, detestaretur : tamen factum satis officio non putaret, nisi si publicam eius sceleris exomologesim faceret; & coram Deo quem palam offenderat, & proximis quibus ad impietatem facem prætulera, de animo contestaretur, & sibi ab omnibus postularet ignosci. In sacellum quoddam religionis auitæ perduelles hæretici inuolarant, idq; in tenebricolæ popinæ sordes multis abhinc annis conuerterant, quod nostri hominis contentione purgatum expiatumque; quin etiam illi ipsi qui indignis vsibus locum conspurcarant, eum se ornaturus esse, pristinaque dignitati omni squallore deterfo, reddituros receperunt.

Tres Nouitij in Batauorum hostium præcipitarunt insidias, à quibus fuerat paulò ante Sacerdos interceptus & atrociter excruciat; peregrinis tamen nostris pepercere, vnius officio capti, qui obequitantibus sepem importunam aperuit. Tres certam perniciem adituri erant ex errore viæ, iam iam pagum subeuntes grassantis pestis lue infectum, cum derepente adfuit, qui quò tenderent sciscitatus est; at illi proximum pagum cogitare subsicientes, ab eo cognouere periculum suum. Mox errore viæ, rectaque quam insisterent, indicata, benignè ab se dimisit. Atque vt impiorum odijs ludibrioque sunt exagitati, sic etiam piorum beneuolentiam, prædicationemque sunt experti. In hæretico loco stipem aliquando colligentes à feriatis pueris omni verborum licentia perstringebantur, cum id aduer-

aduertēs Catholica mulier primum pueros aggressā
 sa compescere, mox ad adstantem conuersa fœmi-
 nam, quæ in illorum petulantia conuiuere videba-
 tur, quin tu, inquit, hanc procacitatem coërces? tū
 obmutientis hæreticæ loquacitatem paucis, pro
 pietate sermonibus irretitam retardauit. Non se-
 mel p; honestique viri eos hospitio inuitatos testis
 cupidissimè receperunt, existimantes se vt Christū
 Dominum in suis peregrinis accipere; eos lautè ha-
 bitos pecunia in super certatim iauerunt; imo & i-
 p̄is, vna viciatim urbem obeuntes ab alijs corrogare
 non erubuerunt. Quo etiam tempore quo sit lo-
 co Societas ijs partibus, æstimare apud se nostri ce-
 perunt, cum à sene quodam magnæ auctoritatis
 viro ignorantia tenebras offusas orbi terrarum à
 Societatis hominibus esse discussas ac dissipatas au-
 dierunt: Sed religio maxime in eo apparuit hone-
 sti ciuis, quod cum inuitatos apud se benignissimè
 habuisset, & in digressu nummos adiecisset, secun-
 dum hæc antequam pedem testis efferrent, ad il-
 lorum genua acciderit, seq; ab ijs benedicti infimis
 precibus contenderit; tum denique perinde quasi
 beneficium accepisset, ad multam viam abeuntes
 lætus sit profecutus. Parisijs adolescens quidam So-
 cietatis incundæ nobiscum consilium alebat, nec
 nisi vni, aut alteri è nostris enuntiarat, cum in eam
 urbem ex Ambianensi est deducta mulier, teterri-
 mis obfessa dæmonibus, cui liberandæ in patria pa-
 rentes nihil intentatum reliquerant. Cum igitur
 aliquando vir quidam probitatis ac virtutis expertus
 in magna hominum frequentia vexatores diabolos
 exorcismis de more vrgeret, commodè adfuit ado-
 lescens

lescens ille nostri instituti appetens, quem inter cō-
fertam turbam micantibus oculis energumena cō-
spicata, deridensque: porro, inquit, & pileum tibi
vestemq; nuptialem assume; quid cunctaris: Enim-
uerò benignè habitum à dæmone adolescentem
multitudo circumfusa referebat, quæ verborum
illorum, pilei & vestis nuptialis vim non caperet, cū
alijs occulta flagitia identidem exprobraret dæmō,
& in conspectum hominum lucemque proferret.
Moram Iuueni fecit vestis nuptialis commemora-
tio, vtpote rerum nostrarum adhuc rudi. Vfus i-
gitur interprete vno è nostris, viles accepit sic ap-
pellari vestes, quas in humilioribus exercendis mi-
nisterijs Nouitij vsurpant, & maturauit vani aucto-
ris indicio enuntiata non vana reddere, breui ad hæc
vexilla Crucis aduolauit. Alius quidam paulò an-
tequam ex paterna domo ad nos commearet, satis
præclarum suæ patientiæ specimen dedit. Nam cum
illi, nescio quis grauem colaphum impegisset, nihil
hic tamen propterea commotus est, cunctis qui a-
derant stupore attonitis; Imò negauit sibi quidquā
contumeliosè factum, vbi vidit cæteros manus non
abstinere, quin ei factam iniuriam vlciscerentur: Ig-
noscite, dicebat: Quid enim adeò mirum est, si ho-
minem incognitum sibi ac prope non cogitans le-
uiter pulsauerit?

DOMVS PROBATIONIS Rothomagensis.

FVit hætenus in Francia Prouincia vna Domus
Probationis Nanceiana: Nunc verò postquam
Y Dei

Dei benignitate & Christianissimi Regis inaudita benevolentia, propagari coepit Societas, & à multis regni vrbibus aduocari, accessit altera Rothomagi vrbe nobili, & copiosa collocata. Dux & princeps tantæ rei fuit Elisabetha Moncelia, nobilissima domina de Aubigny, quæ cum patriæ bene uellet suæ, & à nostris in Christianam Remp. haud dubias utilitates & pietatis ornamenta speraret, decem nobis aureorum millia assignauit. Quæ pecunia haud sanè par tantæ molitioni, non exigua tamen uideri debuit in hoc motu turbulentissimum tempestatum, quibus Gallia fuit per hos annos bellis ciuilibus attrita.

Ad hanc summam cum benignitas & piorum hominum atque locupletum eleemosynæ accessissent (nam & Dominus à Bouuilla sapientissimus preses, & matrona nobilis alia redditus annuos attribuerunt) domus coemptæ sunt, extructa cōclauia, sacellum exædificatum. Tandem incolæ cepta est hæc domus exeunte anno millesimo sexcentesimo quinto, foelicibus initijs, quæ non obscuras diuinitatis erga nos amoris significationes superatis difficultatibus habuerunt. Ad eam uero suis muneribus instituendam, & ponenda religiosæ uitæ fundamenta, missi duodecim è Nanceiano tyrocinio, ad quos noui celeriter adiuncti viginti quinque numerum expleuerunt. Hoc primo anno, pij omnes & optimæ spei. De quibus, cum multa dici possint, nos imprimis ea referemus, quæ uirtutis & diuinitatis expressiora & illustriora argumenta continent. Sunt enim quidam ad Societatem uocati, non communi more cæterorum, sed abdita quadam prouidentia, latissi-

latissimo quidem euentu, sed in expectato. Absoluerat vnus Philosophiæ curriculum, certusque destinarat inanitibus nuntium remittere, & de sacris piorum familijs cogitanti, Capucinorum Ordo præ omnib. arriserat. Petit igitur quod volebat copiosissimè, nec indoles iuuenis facta ad honestatè, diurnam petitionem esse passa est; celeriter admittitur, iussus redire cum vellet, patere aditum. Latus nuntio res suas agit, valedicit familiaribus, viæ se committit. Iam vicinus erat monasterio, cum incidit in Sacerdotè secularè, probū hominè, & haud ignotè pietatis, cui cū rem ipsam indicasset, plurimū exhilaratus gratulatusq; iuueni, comitabor, inquit, te, & in Dei domum lubens deducam. Sed placet ne ad Patres Iesuitas tantisper diuertamus? (Nam ad nos tum forte cōferebat se) estq; nostra domus Capucinis coniuncta; Ambo ingrediuntur, idq; tum fuit temporis, cum Nouitij operi manuum de more incumbunt: Spectauere aliquandiu, & illa omnium alacritas modestiæ plena, & in rebus etiam vulgaribus pietatis significatio sic hominem perculit, vt què admodū olim Saul de grege prophetarum, sic ab eo loco alius sanè vir digrederetur. Monet deinde Sacerdotè, sibi quædam in animū incidisse, de quib. esset maturius cogitandum, preces postulat, hospitium inquit publicū. Sacerdos qui leuitate iuuenili (quàm prudentem semper animaduertat) mutationem voluntatis contigisse suspicaretur, dat se precibus, & pro eo Deū parentè ardore quodā insuetorogatur: ibi diuinū sibi visū obiectū esse deinde narrabat, q. clarissimè significaret, duob. alijs Ordinib. repudiatis, qui quasi in certamè cōcurrisse videbātur.

iuuenem nostro diuinitus addici. Non fuisse mentis aut oculorum ludibria euentus declarauit; nam alter iam ab eo tempore nunquam ab animo potuit Societatem excutere, cumque suam in petendo constantiam, & constantia diuinæ mentis nutum satis ostendisset, tandem admissus est. Is ipse Nouitius peregrinationem de more cum ex obedientia suscepisset, incidit in sociū quendam suum, qui cum eodem vitæ religiosæ desiderio flagrans, impetu quodam influentis vanitatis de via deflexerat: Hunc aggressus modis omnibus hortando, monendo, rogando, ultionem etiā diuinæ mandenuntiando, cum videret difficultates esse perpendas, comminuenda vincula, & obices remouendos, quo in opere diuina vis & potestas requiretur, æstu quodam elatus pietatis Deum obsecrauit sibi vt febres & alias corporis afflictationes iniiceret, quo ille iuuenis ad animi sanitatē reuocaretur non longe abierat, in grauem febrem incidit; dixeres pactum & conuentum Dei probantis auctoritate ratum probatumque fuisse. Nam dum nostri venas intimas ardor febris depascitur, tanta flamma diuini amoris pectus adolescentis inuasit, vt non prius finem vrgendi fecerit, aditumque Societatis postulandi, quam à Patre Preposito fuerit patefactus. Mittitur ergo ad Nouitiatum: quo in itinere nouus pugil & miles adhuc in procinctu non indecoram lauream tulit, vehebatur rheda publica, inciditque in comitatum non nimis honestū neque piū cum id agi videret, vt muliercularū blanditiis quaaderant, & flagitiosis aliorum colloquiis castimoniae labes iniiceretur, se derepente de vehiculo qua-

fide

fide incendio in mediam viam cōiicit, templū Diuę Parentis, quod proximo in oppido esse sciebat, ingreditur, vbi magna suauitate perfusus & mirifice roboratus, victor lasciuia, atque ad eò non iam hominibus, sed Deo & cœlitibus vię reliquę sociis adhibitis, ad Probationis Dòmum venit incolumis.

Dissimile est quod sequitur: parens vterque filium suum carissimum magnę spei adolescentem lubens volensque Societati tradidit, cum identidē prę se ferret nullum diem sibi in vita lætiorē & iucundiorē illuxisse. Is adolescens iam inde à puero ad pietatem informatus ad expetendam Societatem eò maximè sine impellebatur, vt hæreticos ad saniorē mentem reuocaret, & Christianam religionem propagaret. Et quiddam in eius indole iam à teneris annis præsignificasse Deus videbatur. Nam triennis adhuc cum esset, & in concione Parisiis versaretur, vbi noster Ecclesiastes è superiore loco verba faciebat, cumque vt fit, in multorum ignorantiam inueheretur, qui, quę forent ad salutē necessaria, non tenerent; re multum exaggerata, ecquis, inquit, in hoc tanto numero subitò posset atque perspicuè quid sit fides explicare? tum pusio sese erigens, infantili quidem voce, elata tamen atque distincta, sic vt omnium admiratione exaudiretur, fidei definitionem attulit, quam in doctrina Christiana didicerat. Atque hæc in uocando singularis Dei prouidentia pari beneuolentię coniuncta, non minus in conseruando instituendoque fuit illustris. Quin & odor pietatis afflatus ex hac Domo ad Præsidentem primum peruenit; hominem summę auctoritatis in hac in vrbe, & gratiosum apud Re-

gem, qui cū nobis antea fuisset infensor, & ob communes iactatasq; maleuolorū calumnias ab alienata à nostris hominib. voluntate, Nouitiatū tamen adiit, cum Nouitijs sumpsit prandiū haud vulgari benevolentiae significatione, quæ tantò fuit iucundior, quantò minùs expectari debuit; in digressu etiam pollicitus est, se loci protectorē patronumq; futurū, quod deinde in ipsa curia non semel cōfirmavit. Itē etiā de more peregrinatū, & nouo quasi itinere peragrata Gallia, quæ nostros vt de numero cœlestium aliquos suspexit. Tres inciderunt in Comitē Suelfionensem Illustrissimū, regiae profapiae nobilem & inter Galliae proceres non vltimū. Ibat forte ipse Parisios, quò nostris quoq; fuit iter, & carruca magnifice instructa vehebatur: vbi nostros animaduertit, nullius in speciem dignitatis, supplices & mēdicos aduocauit, & sessum recepit complexus humanissimè, haud vulgari significatione honoris: & vt nostri commodius vehiculo vterentur, liberiusq; agerent, nam ijs pudorem benignitas tanta iniecerat, admisit equum non sine suo incommodo: ita duos dies vecti sunt continuos, semper epulis adhibiti regifico pene luxu paratis, semper in hospitio ea in parte collocati, quæ videretur cæteris cōmodior: Iusserat enim bonus Princeps suis illis ante abulonibus, quò de more hospitia metari solent, vt non prius domū cuiquam quàm Iesuitis designarent, ita fiebat vt & circumpedes pueri, cæteri q; nobiles qui in comitatu erant, nostros obseruarent, eisq; ad mensam diligentissimè inseruirent. Digna profecto Principis illustissimi comitas & munificentia, quæ non modo hisce chartis, sed æternitati etiam commendetur.

ANNVÆ